

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 21/2019-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. novembra 2019 v pléne zloženom z predsedu súdu Ivana Fiačana a zo sudcov Ladislava Duditša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Jany Laššákovej, Miloša Maďara, Mojmíra Mamojku, Petra Molnára, Petra Straku (sudca spravodajca), Ľuboša Szigetiho a Martina Vernarského vo veci návrhu podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Kresťanskodemokratického hnutia, Šafárikovo námestie 77/4, Bratislava, IČO 00 586 846, zastúpeného advokátmi JUDr. Petrom Kubinom a JUDr. Danielom Lipšicom, LL.M., obaja Štefánikova 15, Bratislava, na začatie konania o ústavnosti a zákonnosti volieb do Európskeho parlamentu o oznámení sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Rastislava Kaššáka o jeho vylúčení vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 1785/2019 takto

r o z h o d o l :

Sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky Rastislav Kaššák je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 1785/2019.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Námietka zaujatosti

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 4. júna 2019 doručený návrh podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Kresťanskodemokratického hnutia, Šafárikovo námestie 77/4, Bratislava, IČO 00 586 846, zapísaného v registri politických strán a hnutí vedenom Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky pod č. NWS/2-382/1990 (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného advokátmi JUDr. Petrom Kubinom a JUDr. Danielom Lipšicom, LL.M., obaja Štefánikova 15, Bratislava, na začatie konania o ústavnosti a zákonnosti volieb do Európskeho parlamentu konaných na území Slovenskej republiky 25. mája 2019 (ďalej len „voľby“), a to v rozsahu uznesenia Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán č. 49/6/2 prijatého na zasadnutí komisie konanom 25. – 26. mája 2019, ktorým komisia konštatovala, že kandidátkou, na ktorú sa aplikuje § 220a zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, je kandidátka [REDACTED] (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Uznesením č. k. PL. ÚS 15/2019-46 z 26. júna 2019 ústavný súd rozhodol, že návrh Kresťanskodemokratického hnutia zo 4. júna 2019 sa zamieta pre nedosiahnutie väčšiny podľa čl. 131 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

3. Dňa 10. októbra 2019 bol ústavnému súdu doručený návrh navrhovateľa, ktorým navrhovateľ opätovne napadol ústavnosť a zákonnosť volieb, a to v rozsahu napadnutého uznesenia.

4. Predsedovi ústavného súdu bolo 31. októbra 2019 doručené oznámenie sudcu ústavného súdu Rastislava Kaššáka vo veci oznámenia o zaujatosti sudcu ústavného súdu podľa § 49 ods. 4 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

5. Sudca Rastislav Kaššák v oznámení uviedol, že vzhľadom na skutočnosť, že bol od júla 2017 do októbra 2019 členom Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán, ktorá prijala napadnuté uznesenie a o prijatí napadnutého uznesenia aj hlasoval, mal by byť v danej veci z rozhodovania vylúčený na základe ustanovenia § 49 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keďže bol v tej istej veci činný pri výkone inej funkcie alebo povolania, než je funkcia sudcu ústavného súdu.

6. Sudca Rastislav Kaššák v oznámení tiež uviedol, že inou skutočnosťou, zakladajúcou dôvod na jeho vylúčenie z konania a rozhodovania v danej veci v zmysle § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde, je to, že v období od júla 2013 do marca 2016 bol asistentom vtedajšieho poslanca Národnej rady Slovenskej republiky [REDACTED], ktorý je v súčasnosti predsedom Kresťanskodemokratického hnutia, teda navrhovateľa.

7. Aj napriek tomu, že sudca Rastislav Kaššák sa podľa jeho vyjadrenia necíti byť vo veci zaujatý, s ohľadom na uvedené skutočnosti a s ohľadom na právo navrhovateľa, aby jeho vec bola prejednaná nestranným súdom v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, sudca Rastislav Kaššák plénu ústavného súdu navrhuje, aby ho na základe § 51 ods. 1 prvej vety zákona o ústavnom súde vylúčilo z konania a rozhodovania vo veci vedenej pod sp. zn. Rvp 1785/2019.

II.

Relevantná právna úprava a ústavnoprávne východiská

8. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

9. Podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

10.1 Podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde je sudca ústavného súdu vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom

konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Dôvodom na vylúčenie sudcu ústavného súdu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu ústavného súdu v konaní o prerokúvanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach na ústavnom súde.

10.2 Podľa § 49 ods. 2 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci aj vtedy, ak bol v tej istej veci činný pri výkone inej funkcie alebo povolania, než je funkcia sudcu ústavného súdu.

10.3 Podľa § 49 ods. 3 zákona o ústavnom súde sa za činnosť podľa odseku 2 sa nepovažuje účasť na príprave, prejednávaní a schvaľovaní návrhov právnych predpisov ani vyslovenie názorov na právne otázky spojené s prejednávanou vecou v rámci vedeckej, pedagogickej alebo literárnej činnosti.

10.4 Podľa § 50 ods. 1 prvej vety zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu môže sám vyhlásiť svoju zaujatosť vo veci; musí tak urobiť písomne bezodkladne a uviesť jej dôvody.

10.5 Podľa § 51 ods. 1 prvej a druhej vety zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v pléne ústavného súdu, o vylúčení sudcu ústavného súdu rozhoduje plénum ústavného súdu. Sudca ústavného súdu, proti ktorému bola vznesená námietka zaujatosti účastníkom konania, ktorý vyhlásil svoju zaujatosť vo veci alebo ktorý oznámil dôvody vylúčenia podľa § 49 ods. 4, sa hlasovania o svojom vylúčení a hlasovania o vylúčení iného sudcu ústavného súdu nezúčastní.

11. Ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 36/2012 vyslovil, že požiadavka nestranného sudcu sa dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Rozhodovanie sudcom, ktorý nie je nestranný, nie je len popretím rovnosti účastníkov konania, ale ide svojím spôsobom aj o rozhodovanie vo vlastnej veci (*nemo iudex in causa sua*), a je teda popretím zmyslu súdnictva. Právo na nestranný súd je základnou povinnosťou súdu, je štrukturálnym prvkom súdneho systému.

12. Právny poriadok i právna veda rozlišujú sudcu nespôsobilého (*iudex inhabilis*), ktorý je zaujatým priamo na základe zákona, a sudcu podozrivého (*iudex suspectus*). Zatiaľ čo u prvého vyplývajú dôvody na spochybnenie jeho nestrannosti zo zákona – ide o dôvody objektívne bez ohľadu na názor účastníkov konania, v druhom prípade majú byť samotní účastníci alebo sudca sám subjektívny pocit zaujatosti v danej veci, napríklad z dôvodu priateľského či nepriateľského vzťahu k účastníkom konania.

13. Článok 46 ods. 1 ústavy zahŕňa v sebe i právo účastníka súdneho konania na nestranný súd, ktorému zodpovedá ústavná povinnosť súdov prerokovať a rozhodnúť každú vec tak, aby voči účastníkom postupovali nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžali a objektívne posúdili všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ má právomoc o nich rozhodnúť (m. m. II. ÚS 71/97, III. ÚS 24/05, IV. ÚS 38/09).

14. Ústavný súd rozlišuje posudzovanie nestrannosti zo subjektívneho hľadiska, na základe osobného presvedčenia a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a z objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť (III. ÚS 16/00, IV. ÚS 38/09). Hodnotenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení jeho subjektívneho pocitu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Sudca môže byť subjektívne absolútne nestranný, ale i napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie, ktoré postupne vo veci vykonával, alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, k stranám konania, k ich právnym zástupcom, k svedkom a pod. Z tohto hľadiska preto nezáleží ani na tom, že sudca sa k návrhu na jeho vylúčenie vyjadril v tom zmysle, že sa vnútorne necíti byť zaujatý. Rozhodujúce nie je jeho stanovisko, ale existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach účastníkov konania a verejnosti (m. m. III. ÚS 24/05, III. ÚS 198/09).

15. Nestrannosť považuje za súčasť práva na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 6 dohovoru a práva na nestranného sudcu i Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“),

zdôrazňujúc význam nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnictvo, a to jednak vo všeobecnosti (pozri Olujić proti Chorvátsku, sťažnosť č. 22330/05, bod 57 odôvodnenia) a osobitne pri objektívnom teste (Kinský proti Českej republike, sťažnosť č. 42856/06, bod 87 odôvodnenia).

16. Európsky súd pre ľudské práva už vo veci Piersack proti Belgicku (sťažnosť č. 8692/79) vyjadril, že nestrannosťou je potrebné rozumieť neprítomnosť predsudkov alebo predpojatosti na strane súdu. Ich (ne)existencia podlieha testu subjektívnemu a objektívnemu. V prvom z nich je potrebné skúmať osobné presvedčenie, postoj sudcu k danej veci i účastníkom, v druhom zas existenciu oprávnených objektívnych skutočností, ktoré spochybňujú sudcovu nestrannosť.

17. V súvislosti s objektívnou nestrannosťou ESLP vyslovil, že výkon rôznych funkcií v súvislosti s prejednávanou vecou môže viesť k pochybnostiam o nestrannosti sudcu, napriek skutočnosti, že on sám sa cíti vo veci nestranný. Sudca sa musí nestranný javiť i v očiach ostatných [*„justice must not only be done, it must also be seen to be done“* (pozri Delcourt proti Belgicku, sťažnosť č. 2689/65)].

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

18. Ústavný súd vykonal voči sudcovi Rastislavovi Kaššákovi test nestrannosti zo subjektívneho i objektívneho hľadiska a zisťoval, či môžu existovať dôvodné pochybnosti o jeho nestrannosti vo vzťahu k prejednávanej veci.

19. Zo strany účastníkov konania nebola voči sudcovi Rastislavovi Kaššákovi vznesená námietka zaujatosti a sudca sám vo svojom oznámení adresovanom predsedovi ústavnému súdu vyhlásil, že napriek skutočnostiam v ňom uvedeným sa necíti byť vo veci zaujatý a je pripravený podieľať sa na rozhodovaní vo veci v súlade s postavením a povinnosťami sudcu ústavného súdu.

20. Z pohľadu objektívneho však nemožno nevziať do úvahy, že sudca sa síce môže cítiť subjektívne nestranným a môže takým aj byť, ale napriek tomu môže byť jeho

neustrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, ich právnym zástupcom, svedkom a pod. Inými slovami, nemožno neprihliadnuť na tzv. teóriu zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale sa musí ako taký javiť aj objektívne v očiach účastníkov konania (II. ÚS 285/2015).

21. Skutočnosť, že sudca Rastislav Kaššák bol priamo účastný na rozhodovaní o prijatí napadnutého uznesenia v postavení člena Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán, môže podľa názoru ústavného súdu zakladať oprávnenú obavu účastníkov konania, že jeho rozhodovanie v danej veci v postavení sudcu ústavného súdu nebude nestranné, a to bez ohľadu na jeho subjektívne presvedčenie.

22. Účastníci konania sa môžu právom obávať, že sudca, ktorý sa podieľal na rozhodovaní v danej veci v inom postavení alebo funkcii, sa bude cítiť viazaný skôr vysloveným názorom. Samotná existencia takejto pochybnosti, aj neopodstatnená, stačí pre narušenie neustrannosti súdu (pozri Procola proti Luxembursku, sťažnosť č. 14570/89).

23. Vychádzajúc z uvedeného, dospel ústavný súd k záveru, že v prejednávanej veci existujú objektívne dôvody na vznik pochybností o neustrannosti sudcu ústavného súdu Rastislava Kaššáka, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. novembra 2019

Ivan Fiačan
predseda pléna Ústavného súdu
Slovenskej republiky